

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS BESLUT

Mål nr
7810-13

meddelat i Stockholm den 15 september 2015

KLAGANDE

1. AA
2. BB

Ombud för båda: Advokat Leif Persson
Box 219
241 23 Eslöv

MOTPART

Lunds kommun
Box 41
221 00 Lund

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Göteborgs dom den 6 november 2013 i mål nr 4449-13, se bilaga
(här borttagen)

SAKEN

Laglighetsprövning enligt kommunallagen

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Högsta förvaltningsdomstolen avskriver målet från vidare handläggning.

Dok.Id 159945

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

BAKGRUND

AA och BB ansökte inför höstterminen 2013 om plats för sin dotter CC i förskoleklass vid Byskolan i Södra Sandby, Lunds kommun. Barn- och skolnämnd Lund Öster beslutade att frångå deras önskemål och placerade i stället CC vid Uggleskolan i Södra Sandby. Kommunen hänvisade till 9 kap. 15 § första stycket skollagen (2010:800) och anförde att den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet skulle åsidosättas, varför önskemålet inte kunde tillgodoses.

AA och BB överklagade kommunens beslut till Förvaltningsrätten i Malmö och anförde bl.a. att beslutet inte hade stöd i 9 kap. 15 § skollagen, som syftar till att barn ska ha rätt att gå i den skola som vårdnadshavarna önskar alternativt i en skola nära hemmet. I deras fall var önskemålet Byskolan och avståndet var dessutom längre till Uggleskolan. Placeringen medförde att CC skulle behöva byta buss. Alla andra barn som bodde i närheten gick i Byskolan, inklusive CCs storebror, varför hon skulle riskera att hamna utanför på Uggleskolan. Även om syskonförtur hade avskaffats i Lunds kommun var det en faktor i den bedömning som måste göras.

Förvaltningsrätten avslog överklagandet med motiveringen att det som AA och BB hade anfört inte visade att kommunens beslut stred mot 9 kap. 15 § första stycket skollagen eller var olagligt i något annat hänseende. AA och BB överklagade avgörandet till Kammarrätten i Göteborg som gjorde samma bedömning som förvaltningsrätten.

YRKANDEN M.M.

AA och BB fullföljer sin talan hos Högsta förvaltningsdomstolen och anför bl.a. följande. Barn från det område där familjen är bosatt har under lång tid blivit ”bussade” till Byskolan i Södra Sandby. Denna skola har fått en förbättrad säkerhet för barnen i form av säkerhetsgrindar vid av- och

påstigning, vilket saknas vid den mera avlägset belägna Uggleskolan. Av det tiotal barn som bor i området går alla andra i Byskolan. Det är orimligt att CC, som endast är sex år gammal, alldeles ensam måste stiga av den gemensamma skolbussen för att utan sin bror och utan övriga kamrater behöva ta sig vidare till Uggleskolan. Samtidigt som kammarrätten avslog deras överklagande beviljade den, med ett likartat beslutsunderlag, grannfamiljens son plats i Byskolan. Kammarrätten slog i den domen fast att en elev inte kan anses ha ett berättigat krav på placering vid en skola enbart på den grunden att eleven bor närmast skolan.

Lunds kommun bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Alla elever som inför höstterminen 2013 placerats i förskoleklass vid Byskolan har önskat en placering vid denna skola. Kommunen har dock inte kunnat tillgodose samtliga vårdnadshavares önskemål om att deras barn ska placeras där, utan har varit tvungen att placera vissa elever vid en annan skolenhet än den önskade. CC bor på sådant avstånd från både Byskolan och Uggleskolan att hon är skolskjutsberättigad och skolorna kan från kommunikationssynpunkt bedömas som likvärdiga alternativ för henne. Det finns inget som tyder på att hon skulle ha tyngre vägande skäl för en placering vid Byskolan än de elever som placerats där. CC berättigade krav på placering vid en skola nära hemmet har inte åsidosatts genom en placering i Uggleskolan.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Vad målet gäller

Frågan i målet är om de omständigheter som åberopats före klagotidens utgång medför att kommunens beslut att placera CC vid en annan skolenhet än den vårdnadshavarna önskat strider mot lag eller annan författning.

Den rättsliga regleringen

Enligt 9 kap. 15 § första stycket skollagen ska en elev placeras vid den av kommunens skolenheter där elevens vårdnadshavare önskar att eleven ska gå. Om den önskade placeringen skulle medföra att en annan elevs berättigade krav på placering vid en skolenhet nära hemmet åsidosätts, ska dock kommunen placera eleven vid en annan skolenhet. Enligt andra stycket får kommunen annars frångå elevens vårdnadshavares önskemål endast om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen.

I 28 kap. 12 § första stycket 6 skollagen anges att en kommuns beslut enligt 9 kap. 15 § andra stycket samma lag, om placering vid en annan skolenhet än den vårdnadshavare önskar, överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Av 28 kap. 18 § följer att beslut i samma fråga enligt första stycket endast får överklagas genom laglighetsprövning enligt 10 kap. kommunallagen (1991:900).

Enligt 10 kap. 2 § 2 kommunallagen får ett beslut av en kommunal nämnd överklagas, om beslutet inte är av rent förberedande eller rent verkställande art. Av 10 kap. 8 § första stycket 4 samma lag framgår att ett överklagat beslut ska upphävas om beslutet strider mot lag eller annan författning. I tredje stycket anges att något annat beslut inte får sättas i det överklagade beslutets ställe.

I 10 kap. 10 § kommunallagen föreskrivs att det vid prövningen av överklagandet inte får beaktas andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före klagotidens utgång.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Innebörden av bestämmelserna i 9 kap. 15 § skollagen

Regleringen i 9 kap. 15 § skollagen ger uttryck för den valfrihetsprincip som fått starkt genomslag i skollagstiftningen (jfr bl.a. prop. 1992/93:230 s. 57 ff. och 73).

Mål nr
7810-13

Huvudregeln är således att kommunerna vid fördelning av elever på olika skolor i första hand ska utgå från vårdnadshavarnas önskemål (prop. 2009/10:165 s. 364 f. och 724). Avsteg från denna huvudregel får – såvitt avser placering i förskoleklass – endast göras i de två situationer som numera regleras i 9 kap. 15 §.

Det gäller först den möjlighet till avsteg som följer av 9 kap. 15 § första stycket skollagen. Enligt denna bestämmelse ska kommunen frånga en vårdnadshavares önskemål om att få sitt barn placerat i förskoleklass vid en viss skolenhet när det krävs för att tillgodose en annan elevs berättigade krav på att få gå i en skola nära hemmet. En förutsättning för att detta undantag ska vara tillämpligt är således att det finns andra elever vars berättigade krav på att få gå i en skola nära hemmet annars inte kan tillgodoses.

En liknande bestämmelse om avvägningen mellan valfrihetsprincipen och den s.k. närhetsprincipen infördes såvitt avsåg grundskoleplaceringar år 1991 i 4 kap. 6 § tredje stycket i den tidigare skollagen (1985:1100). Vid denna tidpunkt var de faktiska möjligheterna att välja skola mer begränsade och utgångspunkten var att platserna i en grundskola skulle förbehållas de elever för vilka skolan var den skola som låg närmast deras hem, dvs. att de fick så kort skolväg som möjligt (se prop. 1990/91:115 s. 58 ff. och 1990/91:UbU17 s. 20 f.). Skulle skolan inte räckta till för alla dem som hade den som sin närmaste skola måste man finna den därefter bästa samlade lösningen med hänsyn till berörda elevers skolväg. I förarbetena framhölls dock att det alltid kommer att finnas elever som av olika skäl vill gå i någon annan skola än den som innebär den kortaste skolvägen, samt att sådana önskemål borde beaktas så långt det var praktiskt och ekonomiskt möjligt. Efterkommande av önskemål om annan skola fick emellertid inte medföra att någon annan elev som annars enligt huvudprincipen skulle ha tagits emot i den önskade skolan drabbades av en allvarlig försämring av sin skolväg.

Vad som i den nu gällande skollagen avses med uttrycket ”nära hemmet” är inte närmare definierat vare sig i lagen eller i dess förarbeten. Innebörden får antas vara beroende av de lokala förhållandena, varför det i första hand får anses

Mål nr
7810-13

ankomma på varje kommun att för sig bestämma vilka kriterier som ska gälla, med beaktande av faktorer som t.ex. elevernas ålder och avståndet mellan hemmet och olika tillgängliga skolor. Högsta förvaltningsdomstolen har i beslut i mål 7748-13 denna dag funnit att bestämmelsen i 9 kap. 15 § första stycket dock inte kan anses ge utrymme för att de elever som bor närmast en viss skola enbart av detta skäl ges företräde framför andra sökande i kommunen.

Den andra möjligheten att frångå vårdnadshavares önskemål om barnets placering regleras i 9 kap. 15 § andra stycket skollagen som avser situationer där betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter skulle uppstå för kommunen om önskemålet tillgodosågs. Av förarbetena till bestämmelsen framgår att det måste ankomma på kommunen att från fall till fall pröva hur sådana svårigheter ska vara beskaffade för att få beaktas, men att det självklara fallet är att skolan inte har plats för alla som vill gå där (se prop. 2009/10:165 s. 724 och 739 jfrd med prop. 1992/93:230 s. 73).

Bestämmelsen i 9 kap. 15 § andra stycket skollagen förutsätter att kommunen gör ett urval av de elever som måste anvisas plats i en annan skola än den önskade. Av bestämmelsen framgår dock inte närmare hur ett sådant urval ska gå till. Kommunen har därmed en viss frihet att bestämma vilka kriterier som ska läggas till grund för prioriteringen. Ett grundläggande krav är emellertid att urvalet sker på ett objektivt, sakligt och icke-diskriminerande sätt och med hänsyn tagen till vad som sammantaget är bäst för samtliga inblandade elever (jfr prop. 1990/91:115 s. 58 ff. och prop. 1992/93:230 s. 57 f. och 73).

Förutsättningarna för laglighetsprövning

Beslut enligt 9 kap. 15 § första stycket skollagen kan endast överklagas enligt bestämmelserna om laglighetsprövning i 10 kap. kommunallagen. Laglighetsprövningen kan ses som en form av allmän medborgarkontroll av den kommunala förvaltningen, snarare än ett rättsmedel för att tillgodose den enskildes anspråk mot kommunen. Ett bifall till överklagandet medför endast att kommunens beslut upphävs och inte att det ersätts med ett beslut av annat innehåll.

Vid prövningen av överklagandet i ett mål om laglighetsprövning får enligt 10 kap. 10 § kommunallagen inte beaktas andra omständigheter än sådana som klaganden har hänvisat till före klagotidens utgång.

Klaganden måste således hänvisa till de faktiska omständigheter som kan medföra att det finns grund för att upphäva det överklagade beslutet. Detta krav gäller oberoende av om samma eller liknande omständigheter har åberopats i ett annat mål rörande motsvarande fråga och där medfört att kommunens beslut har ansetts strida mot lag. Det är däremot inte vare sig nödvändigt eller tillräckligt att hänvisa till någon av prövningsgrunderna i 10 kap. 8 § kommunallagen (se bl.a. Bohlin, Kommunalrättens grunder, 6 u. 2011, s. 282). Inte heller behöver klaganden ange vilken lag eller annan förordning kommunens beslut i förekommande fall anses strida mot. När det gäller sådant som anförts efter klagotidens utgång beaktas endast förtydliganden och preciseringar av i rätt tid åberopade omständigheter (RÅ 1994 ref. 65).

Prövningen i detta fall

Högsta förvaltningsdomstolen finner, i likhet med underinstanserna, att vad AA och BB inom klagotiden har anfört inte kan anses visa att kommunens beslut strider mot 9 kap. 15 § första stycket skollagen.

Av förarbetena till skollagen framgår att när en skola inte har plats för alla som vill gå där kan bestämmelsen i 9 kap. 15 § andra stycket skollagen vara tillämplig (prop. 2009/10:165 s. 724 jfrd med s. 739). Enligt denna bestämmelse får kommunen frångå vårdnadshavarnas önskemål om den önskade placeringen skulle medföra att betydande organisatoriska eller ekonomiska svårigheter uppstår för kommunen. Beslut enligt 9 kap. 15 § andra stycket överklagas emellertid genom förvaltningsbesvär hos Skolväsendets överklagandenämnd. Högsta förvaltningsdomstolen är därmed förhindrad att i detta mål pröva om kommunens placeringsprinciper vid en tillämpning av den nämnda bestämmelsen skulle ha stått i strid med lag eller annan författning.

BESLUT

Mål nr
7810-13

Målet gäller placering i förskoleklass till och med utgången av vårterminen 2014. Denna tidpunkt har numera passerats och saken har således förfallit. Målet ska därför avskrivas från vidare handläggning.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Mats Melin, Christer Silfverberg, Elisabeth Rynning, Mahmut Baran och Mari Andersson.

Målet har föredragits av justitiesekreteraren Paul Sjögren.